

คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนา
เศรษฐกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

Morality Base on Sufficiency Economy Philosophy
with the Community Economic Development in
Chiang Mai Province

ผศ.วีระศักดิ์ สมยานะ

RAJABHAT CHIANGMAI
Research Journal

คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่

Morality Base on Sufficiency Economy Philosophy with the Community Economic Development in Chiang Mai Province

ผศ.วีระศักดิ์ สมยานะ*

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาประเพณีของคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้ ร่วมกันกับการบริหารจัดการของกลุ่มธุรกิจชุมชน ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ อาศัยวิธีการวิจัยโดยการสร้างความเข้าใจ ปรากฏการณ์ในเชิงเหตุผล ด้วยวิธีวิเคราะห์ที่เป็นระบบโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก และเทคนิคของการได้ข้อมูล ด้วยวิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการเชิงกลุ่ม กับกลุ่มธุรกิจชุมชนจำนวน 32 แห่ง ใน 24 อำเภอ ของจังหวัดเชียงใหม่ วิเคราะห์ ผลการวิจัยแบบ Content Analysis และได้ข้อสรุปจากการวิจัยเป็นกลุ่มธุรกิจชุมชนต้นแบบ อันเป็นการส่งผลต่อการ พัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างยั่งยืน

ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มธุรกิจชุมชนควรมีหลักคุณธรรมในการดำเนินกิจการกลุ่มนอกเหนือจากการมุ่งแสวงหากำไร เป็นที่ตั้ง และหนึ่งในคุณธรรมที่ควรส่งเสริมให้กับกลุ่มธุรกิจชุมชนที่เหมาะสมในยุคปัจจุบัน คือ คุณธรรมตามปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้เกิดความรอบคอบในการดำเนินงาน จนเกิดความยั่งยืนของธุรกิจได้ ทั้งนี้ผลการวิจัยสามารถ ระบุประเภทของคุณธรรมในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมสำหรับนำมาประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารจัดการ กลุ่มธุรกิจชุมชน จนเกิดการพัฒนายั่งยืนของธุรกิจเอง ได้ 5 ประเภท ได้แก่ 1) ความซื่อสัตย์สุจริต 2) ความไม่โลภ จนเกินไป 3) ความอดทน 4) ความขยันหมั่นเพียร และ 5) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซึ่งลักษณะของคุณธรรมเหล่านี้ จะแสดงออกมาโดยการกระทำทางกาย วาจาและจิตใจของสมาชิกกลุ่มธุรกิจชุมชนทั้งตัวของผู้นำกลุ่มและสมาชิกของกลุ่ม ทุกคน การนำเอาหลักคุณธรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเหล่านี้ไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการองค์กรของกลุ่ม ธุรกิจชุมชนต้นแบบ 5 ประเภท ได้แก่ ธุรกิจชุมชนประเภทสินค้าเกษตร, ธุรกิจชุมชนแปรรูปอาหาร, ธุรกิจชุมชนประเภท งานหัตถอุตสาหกรรม, ธุรกิจชุมชนประเภทผ้า และธุรกิจชุมชนด้านบริการท่องเที่ยว รวม 10 กลุ่มธุรกิจชุมชนต้นแบบ ในจังหวัดเชียงใหม่ สามารถพัฒนาแนวทางการปรับและประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมควบคู่กับการดำเนินธุรกิจเชิงคุณธรรม หรือจริยธรรมทางธุรกิจได้อย่างเหมาะสมและยั่งยืน จนเป็นต้นแบบธุรกิจชุมชนเชิงคุณธรรมของจังหวัดเชียงใหม่

คำสำคัญ : คุณธรรม ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

* สาขาเศรษฐศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Abstract

The objective of this research is to study the suitable types of morality base on sufficiency economy philosophy in order to apply in the management of community business, Chiang Mai province. The research method is to make the understanding of the phenomena by rational and analysis systematically. It is the qualitative research and collect the data by the participatory action meeting with 32 groups of community business in 24 district of Chiang Mai in order to get the conclusion by content analysis technical and bring the result to use with the prototype of community business groups.

The result of study is that there are 5 suitable types and characteristic of morality base on sufficiency economy philosophy to apply in the management of community business; 1) honesty; 2) lack of greed; 3)patience; 4)diligence and 5)generosity. All of these morals will be expressed through physical, verbal and mental of both group leaders and members. These five morals will thereby be applied in the management of the five prototypes of the community business groups consisting of agricultural business, processed food, handicraft industry, garment and tourism community business groups totally 10 groups of community business in Chiang Mai. This will create the guideline to adjust and apply to use all of these 5 moralities with business and make the sustainable sufficiency for communities.

Keywords : morality, sufficiency economy philosophy, community economic development

บทนำ

การพัฒนาประเทศตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฉบับที่ 10 มีเป้าหมายในการเสริมสร้างความแข็งแกร่งของโครงสร้างของระบบต่างๆ ภายในประเทศให้มีศักยภาพ สามารถแข่งขันได้ในกระแสโลกาภิวัตน์ และสร้างฐานความรู้ให้เป็นภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้อย่างรู้เท่าทัน ควบคู่ไปกับการกระจายการพัฒนาที่เป็นธรรม เสริมสร้างความเท่าเทียมกันของกลุ่มคนในสังคมและความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น พร้อมทั้งฟื้นฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้คงความสมบูรณ์เป็นรากฐานการพัฒนาที่มั่นคง ให้เป็นฐานการดำรงวิถีชีวิตของชุมชนและสังคมไทย (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) จากแผนฯ ดังกล่าวได้ส่งผลกระทบต่อแนวทางการบริหารขององค์กรภาครัฐ รวมถึงองค์กรระดับท้องถิ่น ในการมุ่งเน้นให้ประชาชนในพื้นที่ได้เล็งเห็นความสำคัญของการเพิ่มรายได้หรือความมั่งคั่งเป็นหลัก โดยการเพิ่มแนวทางหรือมาตรการต่างๆ เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการค้าการลงทุนให้มากขึ้น อันเป็นแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์ทุนนิยมและระบบเศรษฐกิจโลกของประเทศทางตะวันตก เช่น สหรัฐอเมริกา ที่เน้นระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เสรีนิยม หรือบริโภคนิยม ที่ให้ความสำคัญกับวัตถุดิบ เงินตรา ประสิทธิภาพ กำไร ความรวดเร็ว การต่อสู้แข่งขัน เพื่อให้ได้ผลประโยชน์สูงสุดต่อตนเองเป็นที่ตั้ง ส่งผลให้การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเท่าที่เป็นอยู่ไม่ก่อให้เกิดการกระจายรายได้จากผู้ที่ได้เปรียบทางการค้าการลงทุนไปสู่ประชาชนในพื้นที่ท้องถิ่นรอบนอกที่ยากจนได้อย่างทั่วถึง การใช้นโยบายแบบประชานิยมที่เป็นอยู่เห็นได้ชัดว่ามีความขัดแย้งกับแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมที่เน้นความสมดุลหรือความเท่าเทียมกัน หากเป็นการพัฒนาเศรษฐกิจก็ต้องเน้นการกระจายรายได้ หากจะเน้นการพัฒนาก็ต้องเน้นการพัฒนาคน หรือความคิดของคนหรือจิตของคนมากกว่าการพัฒนา

ทางด้านวัตถุ ถึงจะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนในระยะยาวได้ (วีระศักดิ์ สมยานะ, 2551) นอกจากนี้นักวิจัยเรื่อง “การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ของภาคชนบท และชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (Chiang Mai Rural and Urban-Socio-Economy Management Learning: CMRU-SML)” พ.ศ.2550-2552 (วีระศักดิ์ สมยานะ, 2552) เพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นให้ครบทุกด้าน โดยการวิจัยครั้งนี้ได้ประเมินความคิดเห็นของผู้เข้าร่วมโครงการทั้งหมด ซึ่งพบว่า ร้อยละร้อยละมีความคาดหวังที่จะเข้าร่วมโครงการ “CMRU-SML” นี้ และส่วนใหญ่ร้อยละ 93.50 มีความคิดเห็นว่าการโครงการดังกล่าวสามารถเกิดขึ้นได้ และหากเกิดขึ้นแล้วจะเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่น และสามารถปฏิบัติได้อย่างแท้จริงถึงร้อยละร้อย ซึ่งการพัฒนาเศรษฐกิจของท้องถิ่น ในจังหวัดเชียงใหม่ นั้น ที่ผ่านมารัฐบาลมีนโยบายพัฒนาสินค้า OTOP ในเชิงลึก โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มเพื่อผลักดันให้เป็นวิสาหกิจชุมชนซึ่งเป็นพื้นฐานที่แข็งแกร่งในการสนับสนุนนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเป็นอย่างมาก แต่ยังคงขาดการสร้างฐานความรู้และกระบวนการเรียนรู้ให้มีการพัฒนาความสามารถของคนท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสถานการณ์ของธุรกิจชุมชนที่ผ่านมา ดังงานวิจัยเรื่อง การยกระดับธุรกิจชุมชนสู่วิสาหกิจชุมชนระดับประเทศ ของ วีระศักดิ์ สมยานะ ในปี พ.ศ.2551 ที่พบว่า ธุรกิจชุมชนต่างๆ ยังประสบปัญหาหลายด้านด้วยกัน แต่ปัญหาที่มีความสำคัญมากที่สุด คือ เรื่องของความยั่งยืนของกลุ่ม อันเนื่องมาจากการขาดคุณธรรมในองค์กร กล่าวคือ การที่ผู้ผลิตไม่มีคุณธรรมกับการผลิตสินค้าและการให้บริการของตนเองอย่างสม่ำเสมอ ขาดความซื่อสัตย์ในเรื่องของคุณภาพของสินค้า ความสะอาด ความปลอดภัย ไม่มีวินัยทางการค้ากับลูกค้า บางธุรกิจเมื่อสินค้าติดตลาดแล้วก็ไม่ซื้อตรงต่อลูกค้าเหมือนเดิม ซึ่งถือว่าเป็นปัญหาที่สำคัญมากที่สุดในการทำธุรกิจ ทั้งนี้เพราะหากผู้ผลิตขาดคุณธรรมในการทำธุรกิจแล้ว ก็จะไม่สามารถทำให้ลูกค้าเชื่อถือ และเชื่อใจต่อผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่นำมาเสนอขายได้ และจะก่อให้เกิดความล้มเหลวของธุรกิจในระยะเวลาลัดไป

จากปัญหาดังกล่าวข้างต้น นักวิจัยเห็นว่าการที่จะสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรมทางธุรกิจให้กับกลุ่มธุรกิจชุมชนในท้องถิ่นของจังหวัดเชียงใหม่จะสามารถทำให้ธุรกิจชุมชนเหล่านั้นสามารถดำเนินกิจการได้อย่างยั่งยืน หากคำนึงถึงเหตุและผลของการประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ทรงเน้นความมีคุณธรรมหรือความพอเพียงในการดำเนินชีวิต ทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม นักวิจัยเห็นว่าหากจะนำเอาหลักคุณธรรมดังกล่าวมาประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจชุมชนเหล่านั้น ประเภทและคุณลักษณะของคุณธรรมใดบ้างในหลักเศรษฐกิจพอเพียงที่มีความเหมาะสมที่จะนำมาประยุกต์ใช้ และหากนำมาใช้ได้จริง จะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ได้อย่างไร ผลได้จากการวิจัยยังจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการของกลุ่มธุรกิจชุมชนอื่นๆ เพื่อให้เกิดความยั่งยืนของการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนต่อไป

วัตถุประสงค์

เพื่อศึกษาประเภทของคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการของกลุ่มธุรกิจชุมชน ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาอาศัยวิธีการวิจัยโดยการสร้างความเข้าใจปรากฏการณ์ในเชิงเหตุผล ด้วยวิธีวิเคราะห์ที่เป็นระบบโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพเป็นหลัก และเทคนิคของการได้ข้อมูลอาศัยวิธีการประชุมเชิงปฏิบัติการเชิงกลุ่ม กับกลุ่มธุรกิจชุมชนจำนวน 32 แห่งใน 24 อำเภอ ของจังหวัดเชียงใหม่ และวิเคราะห์ผลโดยใช้เทคนิค Content analysis เพื่อให้ได้ข้อสรุปสำหรับพัฒนาเป็นกลุ่มธุรกิจชุมชนต้นแบบ อันจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- (1) ประชากรที่ศึกษา ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ได้แก่ กลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ 24 อำเภอ สามารถระบุประชากรที่ศึกษาทั้งหมดในพื้นที่ 153 กลุ่มธุรกิจชุมชนประจำตำบล
- (2) กลุ่มตัวอย่าง คือ กลุ่มธุรกิจชุมชนไว้ทั้งสิ้น 5 ประเภท ได้แก่ ประเภทที่ 1 คือ สินค้าทางการเกษตร ประเภทที่ 2 คือ ผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหาร ประเภทที่ 3 คือ ผลิตภัณฑ์หัตถอุตสาหกรรมประเภทที่ 4 คือ ผลิตภัณฑ์ผ้าและเครื่องนุ่งห่ม และประเภทที่ 5 คือ การบริการด้านการท่องเที่ยวและทำการสุ่มตัวอย่างกลุ่มธุรกิจชุมชนแต่ละประเภทอย่างน้อยประเภทละ 6 กลุ่มธุรกิจชุมชน รวมทั้งสิ้น 30 กลุ่มธุรกิจชุมชน ซึ่งผลการดำเนินงานครั้งนี้นักวิจัยสามารถศึกษากลุ่มธุรกิจชุมชนได้ทั้งสิ้นถึง 32 กลุ่มธุรกิจชุมชน
- (3) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถามของการพัฒนา รวมถึงแบบสำรวจและแบบประเมินต่างๆ มีรายละเอียดต่างๆ ดังนี้

แบบที่ 1 แบบสอบถามสำหรับสมาชิกในองค์กร คือ ผู้บริหาร รวมถึงสมาชิกของกลุ่มธุรกิจชุมชนทุกคน ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับบริบทของการดำเนินงาน เพื่อหาจุดอ่อน จุดแข็ง วิกฤติ และโอกาส (SWOT Analysis) ในการดำเนินงาน จากแบบสอบถามจะสามารถนำไปวิเคราะห์หาความเข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของสมาชิกขององค์กรตามหลักการบริหารองค์กร (ตัวชี้วัดความเข้มแข็งขององค์กร) สำหรับวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจะใช้วิธีการ In-depth interview หรือวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะลึก ร่วมกับกระบวนการแบบกลุ่ม (Focus group) กับสมาชิกกลุ่ม เพื่อให้ได้การเสนอแนะประเด็นต่างๆ ประกอบแบบสอบถามที่ได้สัมภาษณ์ไป

แบบที่ 2 แบบสอบถามเพื่อประเมินระดับของการประยุกต์ใช้คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจชุมชน เพื่อกำหนดคุณลักษณะและประเภทของคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง 5 ประการ คือ 1) ความซื่อสัตย์สุจริต 2) ความไม่โลภจนเกินไป 3) ความอดทน 4) ความขยันหมั่นเพียร และ 5) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

- (4) การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ โดย 1) ศึกษาเอกสาร งานวิจัยที่เกี่ยวข้องและขอคำแนะนำจากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิด 2) สร้างแบบสอบถามที่ใช้เป็นเครื่องมือในการวิจัย และ 3) นำเสนอผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบความถูกต้องและให้ครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัยตลอดโครงการ
- (5) การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการนำแบบสอบถามไปทดลองใช้ (Try out) กับกลุ่มธุรกิจชุมชนในเขตอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ (ไม่ใช่ประชากรกลุ่มตัวอย่างจำนวน 5 กลุ่ม แยกตามประเภทของสินค้าและบริการทั้ง 5 ประเภท)
- (6) การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการ 1) ขอความอนุเคราะห์แบบสอบถามกับกลุ่มธุรกิจชุมชนตัวอย่างเพื่อให้ได้ข้อมูลในการปรับปรุงแบบสอบถาม 2) นำแบบสอบถามที่ได้ทำการสำรวจ ด้วยวิธีการ In-depth หรือวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เจาะลึก ร่วมกับกระบวนการแบบกลุ่ม (Focus group) กับสมาชิกของกลุ่มเพื่อให้ได้การเสนอแนะประเด็นต่างๆ ประกอบแบบสอบถามที่ได้สัมภาษณ์ และ 3) รวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ได้ใช้สัมภาษณ์ เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลเพิ่มเติม 4) ทำการวิเคราะห์ผลการวิจัย เพื่อจัดจำแนกประเภทและวิเคราะห์คุณลักษณะของคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ที่เหมาะสมสำหรับการนำไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจชุมชน ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้
วิธีการ Content analysis

ผลการวิจัยและการอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง “คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่” ครั้งนี้ได้ทำการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการพัฒนาคุณธรรมในองค์กร ทั้งหลักธรรมาภิบาล รวมถึงหลักคุณธรรมต่างๆ จนได้ข้อสรุปว่า หลักคุณธรรมที่เหมาะสมที่สุดที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ในองค์กรต่างๆ ในปัจจุบัน โดยเฉพาะช่วงวิกฤติทางเศรษฐกิจขณะนี้ คือ แนวคิดและแนวทางการบริหารจัดการตามหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” สำหรับในที่นี้เรียกว่า การบริหารจัดการตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) (สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2552) โดยพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริที่จะเห็นการสร้างเศรษฐกิจพอเพียงให้เกิดขึ้นเพื่อนำมาใช้ในการบริหารจัดการหรือการพัฒนาประเทศชาติและชุมชนไทย พร้อมกับคาดหวังให้ประชาชนยึดถือการบริหารจัดการและการดำเนินชีวิตตามแนวทางนี้เป็นหลักพื้นฐาน อันจะนำไปสู่จุดหมายปลายทางสำคัญ คือ ประเทศชาติและประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข โดยประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้าอย่างมั่นคง ยั่งยืน รวมทั้งประชาชนในชาติทุกระดับมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน

การศึกษาคำสำคัญ ความเป็นมา และความหมายของการบริหารจัดการตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง ในชุมชนที่ผ่านมา ทำให้กล่าวได้ว่า แนวคิดการบริหารจัดการของเศรษฐกิจพอเพียงมีความคล้ายคลึงกับแนวคิดที่มีการแพร่หลายในประเทศไทยก่อนหน้านี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แนวคิด “สันติประชาธรรม” ของ ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และ “ธัมมิกสังคมนิยม” ของท่านพุทธทาสภิกขุ แต่ทั้งสองแนวคิดนี้ได้เน้นด้านจิตใจมากกว่าความเป็นรูปธรรมทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ยังมีแนวคิด “เศรษฐศาสตร์ชาวพุทธ” ของ อี. เอฟ. ชูเมกเกอร์ (E. F. Shumaker) นักเศรษฐศาสตร์ชาวเยอรมันได้เสนอแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์แนวใหม่ที่ต่อต้านเศรษฐศาสตร์แบบวัตถุนิยมไว้ในเอกสารเรื่อง เศรษฐศาสตร์ชาวพุทธ (Buddhist Economics) ที่เน้นเรื่องความพอเพียงทางเทคโนโลยีในระบบการผลิตที่ให้ความสำคัญต่อคนมากกว่าผลผลิต รวมตลอดทั้งแนวคิด “คำตอบอยู่ที่หมู่บ้าน” ของ มหาตมะ คานธี ที่ได้เน้นความพอเพียงในระดับชุมชน แม้แนวคิดนี้จะได้กล่าวถึงแนวคิดทางเศรษฐกิจที่ตรงกันข้ามกับระบบทุนนิยมหรือระบบเสรีนิยมที่ “โลก” อย่างไม่มีที่สิ้นสุดเช่นเดียวกับแนวคิดของเศรษฐกิจพอเพียง แต่แนวคิดคำตอบอยู่ที่หมู่บ้านของ มหาตมะ คานธี นี้ก็ไม่ใช่แนวคิดที่เป็นพัฒนาการของประชาชนและชุมชนไทย (วิรัช วัชรนิภาวรรณ, 2551) รวมถึงการสังเคราะห์งานวิจัย ข้อเขียน และบทความที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง ตั้งแต่ปี พ.ศ.2542 ถึงปี 2550 ของ อภิชัย พันธเสน, 2551 ที่เป็นการสนับสนุนงานวิจัยครั้งนี้อย่างสอดคล้องกัน

การที่จะกำหนดแนวทางการประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมของเศรษฐกิจพอเพียงในองค์กรธุรกิจชุมชนได้นั้น จำเป็นต้องทราบถึงคุณลักษณะและประเภทของคุณธรรมของเศรษฐกิจพอเพียงในมุมมองระดับโลกว่า คุณธรรมดังกล่าวมีความเหมาะสมสำหรับการนำมาประยุกต์ใช้หรือไม่ และมากน้อยเพียงใด นักวิจัยได้ทำการศึกษาและพบว่า มีนักวิชาการผู้เชี่ยวชาญระดับโลกได้เปิดมุมมองความคิด เกี่ยวกับแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการเปรียบเทียบกับระบบเศรษฐกิจอื่นๆ ที่มีในโลกว่าเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวคิดที่มีความเหมาะสมที่สุดที่จะนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาประเทศในปัจจุบัน นอกเหนือจากแนวคิดเศรษฐกิจสีเขียว (Green Economy) ในออสเตรเลีย เศรษฐกิจสมานฉันท์ (Solidarity Economy) ในบราซิล รวมถึงเศรษฐกิจแบบคานธี (Gandhi an Economics) โดยบุคคลที่ได้ให้แนวคิดและมุมมองครั้งนี้ ประกอบด้วย 13 ผู้เชี่ยวชาญในด้านต่างๆ ระดับโลก ได้แก่ 1) ศ.ดร.วูล์ฟกัง ซัคส์ 2) ศ.ดร.ฟรานซ์ โอเกอวอลล์ 3) ศ.ดร.อมตยา เชน 4) ฌ็อง ฌักมี ทินเลย์ 5) ศ.ดร.ปีเตอร์ วอร์ 6) ดร.ดอจี ดินเลย์ 7) ดร.ทาริก บานูรี 8) คุณเฟอร์นันโด ไคลแมน 9) ศ.ปีเตอร์ บูทรอยด์ 10) ศ.ปีเตอร์ คัลกิน 11) ดร.ฟาสติโน คอร์โดโซ และ 12) คุณโยฮันเนส

อัสโปกั และ 13) ศ.ดร.วิมาลา วีระรัควาน (สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์, 2552)

สำหรับการศึกษาการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน พบว่าในปี 2551 ที่ผ่านมามีนักวิชาการชาวต่างประเทศนาม ศาสตราจารย์ปีเตอร์ คัลกิน (Prof. Dr. Peter H. Calkins (2009)) ซึ่งเป็นอาจารย์ด้านเศรษฐศาสตร์เกษตรและวิทยาการผู้บริโภค มหาวิทยาลัยลาวัล ประเทศแคนาดา ได้ทำการวิจัยเรื่อง “Sufficiency Economy Matrices: Multi-Period Optimization for Local Development Planners” Calkins, P., (2009) และได้ทำงานร่วมกันกับ รศ.ดร.ทรงศักดิ์ ศรีบุญจิต และ ศ.ดร.อารี วิบูลย์พงศ์ (2551) อาจารย์จากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ในงานวิจัยเรื่อง “Multi-constraint modeling of social optima: applications of Thailand’s Sufficiency Economy Philosophy to immunize bottom- up planning” (Calkins.P., A.Wiboonpongse and S. Sriboonchitta. (2009)) ซึ่งเป็นการทำงานภายใต้หน่วยงานสถาบันเพื่อการวิจัยและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง โดยการดึงมหาวิทยาลัยจากทั่วโลก เช่น มหาวิทยาลัยเบิร์กลีย์ เข้าร่วมทำงานเพื่อหาความเป็นไปได้ในการบริหารเศรษฐกิจมหภาคและเศรษฐกิจจุลภาคตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยสถาบันแห่งนี้กำลังเดินทางในการสร้างหลักสูตรเศรษฐกิจพอเพียงภาคภาษาอังกฤษเพื่อให้นักศึกษาจากทั่วโลกได้มีโอกาสเข้าศึกษาต่อทั้งในระดับปริญญาโทและปริญญาเอกอีกด้วย ดังนั้นจึงเป็นการชี้ให้เห็นว่าการที่จะนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับเป็นแนวทางในการปฏิบัติไม่ว่าจะอยู่ในภาคส่วนใดก็ตาม ต้องสร้างการมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกัน ไม่ใช่แต่เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งเท่านั้น การร่วมมือกันจะต้องก่อให้เกิดสิ่งที่เป็นประโยชน์ระหว่างตนเองและส่วนรวม ซึ่งเราจะเห็นได้ในหมู่บ้านและชุมชนขนาดเล็ก เช่นเดียวกับองค์กรที่บริหารโดยแรงงาน หลักการใหญ่ขององค์กรลักษณะนี้มีใช้การทำการไรสูงสุดแก่นายทุนแต่เป้าหมายคือ การเพิ่มรายได้ให้แก่แรงงาน โดยที่กลุ่มคนงานจะเป็นผู้บริหารองค์กรอย่างมีความรับผิดชอบต่อสังคม หากจะกล่าวถึงเศรษฐกิจพอเพียงในชั้นก้าวหน้าที่สามารถเชื่อมโยงกับระบบทุนนิยมด้วยนั้น กิจกรรมต้องดำเนินไปอย่างมีคุณธรรม มีการเปิดกว้างทางความคิดเพื่อรับสิ่งใหม่ๆ เอาใจใส่และคำนึงถึงคนรอบข้างมากขึ้น เรียกว่าเป็นเศรษฐศาสตร์คุณธรรม ที่อยู่บนเงื่อนไขของคุณธรรมในปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงนั่นเอง โดยการวิจัยครั้งนี้ได้สรุปความหมายของ “หลักคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ซึ่งมีอยู่ด้วยกัน 5 ประการ ได้แก่ 1) ความซื่อสัตย์สุจริต หมายถึง ผู้ที่มีความซื่อสัตย์ คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งหน้าที่ ตรงต่อเวลา ปฏิบัติอย่างเต็มที่และถูกต้องตามวิชาชีพธุรกิจชุมชนของตนเอง และรวมถึงลูกค้าของตนเองด้วย 2) ความไม่โลภจนเกินไป หมายถึง ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย รู้จักฐานะของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออมและไม่มีความโลภจนเกินไป พอดี พอเหมาะ ไม่เกินกำลังของตนเอง 3) ความอดทน หมายถึง การทนต่อโลก โกรธ หลง ทั้งกายวาจาใจ การทนต่อความยากลำบาก ไม่ทอดถอย อดทนต่อความทุกข์ ความเหนื่อยยาก และไม่ปล่อยใจให้สิ่งที่ไม่ดีไม่งามมาครอบงำ รวมถึงผู้ที่เปิดใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับทราบในตนเองในฐานะผู้ฟังและผู้ตามที่ดี 4) ความขยันหมั่นเพียร หมายถึง ผู้ที่มีความขยัน คือผู้ที่ตั้งใจทำอย่างจริงจังต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควร ผู้เป็นคนสู้งาน มีความพยายาม ไม่ทอดถอย กล้าเผชิญ อุปสรรค รักงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง และ 5) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ หมายถึง ผู้ที่มีน้ำใจ คือผู้ที่มีความจริงใจต่อกันไม่เห็นแก่เพียงตัวเองหรือเรื่องของตัวเอง เห็นอกเห็นใจต่อเพื่อนมนุษย์ซึ่งกันและกัน

เพื่อให้ได้ข้อสรุปและนำผลที่ได้ไปใช้จริงกับกลุ่มธุรกิจชุมชน อันจะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยพบว่ากลุ่มธุรกิจชุมชนควรมีหลักคุณธรรมในการดำเนินกิจการของกลุ่มนอกเหนือจากการมุ่งแสวงหากำไรเป็นที่ตั้ง โดยกลุ่มธุรกิจชุมชนได้นำเอาหลักคุณธรรมตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 ประการนี้ไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการองค์กรของกลุ่มธุรกิจชุมชนต้นแบบ 5 ประเภทธุรกิจชุมชน ได้แก่ 1) ธุรกิจชุมชนประเภทสินค้าเกษตร 2) ธุรกิจชุมชนแปรรูปอาหาร 3) ธุรกิจชุมชนประเภทงานหัตถอุตสาหกรรม 4) ธุรกิจชุมชนประเภทผ้า และ 5) ธุรกิจชุมชนด้านบริการท่องเที่ยว รวม 10 กลุ่มธุรกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่ อันก่อให้เกิดแนวทางในการปรับและประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมทั้ง 5 ประการควบคู่กับการดำเนินธุรกิจเชิงคุณธรรมหรือจริยธรรมทางธุรกิจ

ก่อให้เกิดความพอเพียงอย่างยั่งยืนกับชุมชนอย่างแท้จริง ผลการวิจัยสามารถระบุถึง**ประเภทของคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**ที่เหมาะสมในการนำมาปรับประยุกต์ใช้สำหรับการบริหารจัดการกลุ่มธุรกิจชุมชนจนได้ต้นแบบของการพัฒนาทั้งสิ้น 10 กลุ่มธุรกิจชุมชน ตามประเภทของกลุ่มธุรกิจชุมชนทั้ง 5 ประเภท ก่อให้เกิดการเรียนรู้วิถีทำกินที่เกื้อหนุนความงดงามของภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นไว้ในแต่ละด้าน ได้แก่ 1) การบริหารองค์กรและจริยธรรมธุรกิจขององค์กร 2) ด้านการผลิตและการออกแบบผลิตภัณฑ์และด้านการตลาด และด้านที่ 3) ด้านการเงินและการบัญชี มีรายละเอียดดังนี้

- (1) ผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตร กลุ่มมีการประยุกต์ใช้คุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการปรับวิถีและคุณภาพชีวิตเกษตรกรด้วยการทำเกษตรอินทรีย์ การดำเนินงานของธุรกิจชุมชนคู่คุณธรรม ภายใต้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และ คุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ 1) กลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ตำบลสบ้าน อ.ดอยสะเก็ด โดยผนวกเอาหลักคุณธรรมความพอเพียง เน้นความสามัคคีของสมาชิกเป็นที่ตั้ง และ 2) กลุ่มธุรกิจชุมชนเกษตรกรรม ต.น้ำแพร่ อ.พร้าว จ.เชียงใหม่ ที่มุ่งเน้นคุณธรรม “ความซื่อสัตย์สุจริต” คือ ผู้ที่มีความประพฤติตรงทั้งหน้าที่ ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา ปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง โดยกลุ่มสมาชิกผู้ผลิตสินค้ามีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและผู้บริโภค มีการผลิตสินค้าเกษตรระบบเกษตรอินทรีย์ จนก่อให้เกิดการเรียนรู้วิถีทำกินที่เกื้อหนุนภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นไว้ได้อย่างยั่งยืน
- (2) ผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหาร กลุ่มมีการประยุกต์ใช้คุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการปรับวิถีและคุณภาพชีวิตเกษตรกรด้วยการประกอบอาชีพแปรรูปอาหาร การดำเนินงานของธุรกิจชุมชนคู่คุณธรรม ภายใต้แนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และคุณธรรม 5 ประการ ได้แก่ 1) กลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประกอบอาชีพแปรรูปมันฝรั่ง ต.สันทราย อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ ซึ่งเน้นคุณธรรม “ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่” ซึ่งมีต่อผู้ปลูกมันฝรั่งจากปัญหาราคาตกต่ำ ขายผลผลิตไม่หมด ผลผลิตเสียหาย กลุ่มธุรกิจชุมชนได้นำมาแปรรูปเป็นมันทอดที่แสนอร่อย จำหน่าย สร้างรายได้ให้แก่กลุ่มสมาชิกและชุมชนผู้ผลิตมันฝรั่งดิบ เป็นการเพิ่มมูลค่าและสร้างรายได้เสริมให้กับเกษตรกร 2) กลุ่มแปรรูปอาหาร ต.ท่ากว้าง อ.สารภี จ.เชียงใหม่ ซึ่งได้นำเอาผลผลิตลำไยที่เหลือจากการจำหน่ายและราคาตกต่ำ มาผลิตและแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่างๆ เป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับเกษตรกรผู้ผลิต “ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่” หรือ “น้ำใจ” ต่อเพื่อนชุมชนนี้ ก่อให้เกิดคุณธรรมตามหลักคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
- (3) ผลิตภัณฑ์ประเภทหัตถอุตสาหกรรม กลุ่มมีการประยุกต์ใช้คุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการปรับวิถีและคุณภาพชีวิตของชุมชน การดำเนินงานของธุรกิจชุมชนประเภทหัตถอุตสาหกรรม ได้แก่ 1) กลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประกอบอาชีพหัตถอุตสาหกรรมแกะสลักไม้ ของ ต.ยุหว่า อำเภอสันป่าตอง จ.เชียงใหม่ และ 2) กลุ่มธุรกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์จากรากไม้ ต.โป่งทุ่ง อ.โป่งทุ่ง จ.เชียงใหม่ ที่เน้นการนำเอาซากไม้และวัสดุไม้ที่เหลือใช้มาทำการผลิตและแปรรูปเป็นสินค้าที่ก่อให้เกิดมูลค่าเพิ่มให้กับชุมชน เน้น “ความขยันหมั่นเพียร” อันหมายถึง ผู้ที่ตั้งใจทำงานอย่างจริงจังต่อเนื่องในเรื่องที่ถูกที่ควร ผู้เป็นคนสู้งาน มีความพยายามไม่ท้อถอย กล้าเผชิญอุปสรรค รักงานที่ทำ ตั้งใจทำหน้าที่อย่างจริงจัง เพื่อให้ได้ชิ้นงานที่มีคุณภาพ ตรงตามคุณธรรมในหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ก่อให้เกิดการเรียนรู้วิถีทำกินที่เกื้อหนุนภูมิปัญญาของคนในท้องถิ่นไม่ให้สูญหาย
- (4) ผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าและเครื่องนุ่งห่ม กลุ่มมีการประยุกต์ใช้คุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการปรับวิถีและคุณภาพชีวิตชุมชน การดำเนินงานของธุรกิจชุมชนคู่คุณธรรมของธุรกิจชุมชนผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าและเครื่องนุ่งห่ม ได้แก่ 1) กลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประกอบอาชีพทอผ้าสังคต (เครื่องนุ่งห่มถวายให้พระสงฆ์) ต.สันติสุข อ.ดอยหล่อ จ.เชียงใหม่ และ 2) กลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประกอบอาชีพทอผ้าตีนจก ต.บ้านทับ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ ที่ได้เน้นคุณธรรม “ความอดทน” การทนต่อโลก โกรธ หลง ทั้งกายวาจาใจ การทนต่อ

ความยากลำบาก ไม่ทอดทิ้ง อดทนต่อความทุกข์ ความเหนื่อยยากในการผลิตผ้าทอที่ต้องอาศัยความชำนาญ การถ่ายทอดฝีมือที่มีมาแต่บรรพบุรุษจนก่อให้เกิดชิ้นงานที่มีความสวยงามและเป็นที่ยอมรับของลูกค้า กว่าจะได้ชิ้นงานต้องใช้ความปราณีตทำเป็นเวลาหลายเดือนกว่าจะได้ผ้า 1 ผืน อันเป็นคุณธรรมที่ควรก่อเกิดในธุรกิจชุมชน ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

- (5) การบริการด้านการท่องเที่ยว กลุ่มมีการประยุกต์ใช้คุณธรรมตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการปรับวิถีและคุณภาพชีวิตชุมชน การดำเนินงานของธุรกิจชุมชนคู่คุณธรรม ในธุรกิจชุมชนด้านการบริการท่องเที่ยว ได้แก่ 1) กลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประกอบอาชีพบริการด้านการท่องเที่ยว หมู่บ้านโฮมสเตย์ ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่ และ 2) กลุ่มธุรกิจชุมชนบริการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต.ก๊อดช้าง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ ที่เน้นคุณธรรม “ความไม่โลภจนเกินไป” คือ ผู้ที่ดำเนินชีวิตความเป็นอยู่เรียบง่าย รู้จักฐานะของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออม และไม่มี ความโลภจนเกินไป โดยการทำธุรกิจที่คำนึงถึงสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติก่อนที่จะเก็บเกี่ยวผลประโยชน์เพื่อตนเอง การทำธุรกิจบริการท่องเที่ยวที่ดูแลธรรมชาติหรืออนุรักษ์ธรรมชาตินี้ ก่อให้เกิดผลสะท้อนต่อการคืนสู่สิ่งแวดล้อมที่นำอยู่น่าเที่ยวจนเป็นที่ยอมรับจากนักท่องเที่ยวที่มาใช้บริการ ความพอดีจากการใช้ทรัพยากรธรรมชาติเหล่านี้นับเป็นไปตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

การวิจัย “คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน จังหวัดเชียงใหม่” สามารถสรุปประเภทของคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงที่เหมาะสมกับการนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการของกลุ่มธุรกิจชุมชน ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ อันเป็นการช่วยส่งเสริมและพัฒนากิจการธุรกิจชุมชนให้เกิดความรอบคอบในการดำเนินงาน จนเกิดความยั่งยืนของธุรกิจได้ ซึ่งผลการวิจัยพบว่ากลุ่มธุรกิจชุมชนดังกล่าวควรมีหลักคุณธรรมในการดำเนินกิจการนอกเหนือจากการมุ่งแสวงหากำไรเป็นที่ตั้ง และหนึ่งในคุณธรรมที่ควรส่งเสริมให้กับกลุ่มธุรกิจชุมชนที่เหมาะสมในยุคปัจจุบัน คือ คุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ได้แก่ 1) ความซื่อสัตย์สุจริต 2) ความไม่โลภจนเกินไป 3) ความอดทน 4) ความขยันหมั่นเพียร และ 5) ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ สำหรับการนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารจัดการองค์กรของกลุ่มธุรกิจชุมชนต้นแบบ 5 ประเภทธุรกิจชุมชน ได้แก่ ธุรกิจชุมชนประเภทสินค้าเกษตร, ธุรกิจชุมชนแปรรูปอาหาร, ธุรกิจชุมชนประเภทงานหัตถอุตสาหกรรม, ธุรกิจชุมชนประเภทผ้า และธุรกิจชุมชนด้านบริการท่องเที่ยว รวม 10 กลุ่มธุรกิจชุมชนต้นแบบ ใน จ.เชียงใหม่ ได้แก่ ผลิตภัณฑ์สินค้าทางการเกษตร คือ กลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ต.สง่าบ้าน อ.ดอยสะเก็ด และกลุ่มธุรกิจชุมชนเกษตรกรรม ต.น้ำแพร่ อ.พร้าว จ.เชียงใหม่

สำหรับผลิตภัณฑ์แปรรูปอาหาร คือ กลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประกอบอาชีพแปรรูปมันฝรั่ง ต.สันทราย อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ และกลุ่มแปรรูปอาหาร ต.ท่ากว้าง อ.สารภี จ.เชียงใหม่ ในส่วนของผลิตภัณฑ์ประเภทหัตถอุตสาหกรรม คือ กลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประกอบอาชีพหัตถอุตสาหกรรมแกะสลักไม้ ของ ต.ยุหว่า อำเภอสันป่าตอง จ.เชียงใหม่ และกลุ่มธุรกิจชุมชนแปรรูปผลิตภัณฑ์จากรากไม้ ต.โป่งทุ่ง อ.โป่งทุ่ง จ.เชียงใหม่ สำหรับผลิตภัณฑ์ประเภทผ้าและเครื่องนุ่งห่ม คือ กลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประกอบอาชีพทอผ้าสังคี่ (เครื่องนุ่งห่มถวายให้พระสงฆ์) ต.สันติสุข อ.ดอยหล่อ จ.เชียงใหม่ และกลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประกอบอาชีพทอผ้าตีนจก ต.บ้านทับ อ.แม่แจ่ม จ.เชียงใหม่ และการบริการด้านการท่องเที่ยว คือ กลุ่มธุรกิจชุมชนที่ประกอบอาชีพบริการด้านการท่องเที่ยว หมู่บ้านโฮมสเตย์ ต.ห้วยแก้ว อ.แม่ออน จ.เชียงใหม่ และกลุ่มธุรกิจชุมชนบริการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ต.ก๊อดช้าง อ.แม่แตง จ.เชียงใหม่ โดยกลุ่มธุรกิจชุมชนต้นแบบเหล่านี้ได้ปรับ

และประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมทั้ง 5 ประการควบคู่กับการดำเนินธุรกิจเชิงคุณธรรมหรือจริยธรรมทางธุรกิจ อันก่อให้เกิดความพอเพียงอย่างยั่งยืนกับชุมชนได้อย่างแท้จริง

จากบทสรุปของการประยุกต์ใช้หลักคุณธรรมตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงทั้ง 5 ประการ ที่ดำเนินการวิจัยมาได้ระยะหนึ่ง ธุรกิจชุมชนในจังหวัดเชียงใหม่สามารถพัฒนาได้ต้นแบบของธุรกิจชุมชนที่มีคุณธรรมในการบริหารจัดการองค์กร ดังนั้นหากต้นแบบเหล่านี้สามารถขยายแนวความคิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนไปยังชุมชนอื่นที่มีบริบทใกล้เคียงกัน อันจะก่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจชุมชนที่มีคุณธรรมอย่างยั่งยืนต่อไป

บรรณานุกรม

- วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2551. การบริหารจัดการตามแนวทางคุณธรรม: แนวคิด ปัญหา และการพัฒนา. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์
- วีระศักดิ์ สมยานะ. 2551. การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภาคชนบทและชุมชนเมือง จ.เชียงใหม่. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
- _____. 2551. โครงการจัดการการเรียนรู้เพื่อสร้างและพัฒนา นักวิจัย ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
- _____. 2552. การจัดการการเรียนรู้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของภาคชนบทและชุมชนเมือง จ.เชียงใหม่. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
- _____. 2552. โครงการจัดการการเรียนรู้เพื่อสร้างและพัฒนา นักวิจัย ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่น จังหวัดเชียงใหม่. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
- สถาบันไทยพัฒนา มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์. 2552. เศรษฐกิจพอเพียงในทรรศนะโลก (Sufficiency Economy in Global view)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2550. แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10
- สำนักงานเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2552. โครงการศึกษาวิจัยเพื่อจัดทำดัชนีชี้วัดภาวะเศรษฐกิจและสังคม โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- อภิชัย พันธเสน. 2551. การสังเคราะห์งานวิจัย ข้อเสนอแนะ และบทความที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียง (2542-2550). สถาบันการจัดการเพื่อชนบทและสังคม มูลนิธิบูรณะชนบทแห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์
- อารี วิบูลย์พงศ์ และคณะ. 2551. โครงการอบรมเชิงปฏิบัติการ “การเรียนรู้เพื่อพัฒนาระดับตำบลอย่างเป็นรูปธรรมตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง. สถาบันเพื่อการวิจัยและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- Calkins, P., 2009. “Sufficiency Economy Matrices: Multi-Period Optimization for Local Development Planners,” *Journal of Economics and Management*, 5, 305-332
- Calkins. P., A. Wiboonpongse and S. Sriboonchitta. 2009. *Econometric Advances in the Service of Macroeconomic Prediction and Planning: An Overview*. *Journal of Economics and Management*, Vol.5, No.2, 159-166.
- Calkins. P., A. Wiboonpongse and S. Sriboonchitta. 2008. *Multi-constraint modeling of social optima: applications of Thailand’s Sufficiency Economy Philosophy to immunize bottom-up planning*. Manuscript, Institute for Sufficiency Economy Research and Promotion, Chiang Mai University Calkins. P. 2008
- Sriboonchitta S., A. Wiboonpongse, P. Calkins. 2009. *Bottom-up National Policy Guidance from the Tambon: A Recursive SEM Approach*. The ISSAAS international Congress 2008, 23-27 February 2009, The Emerald Hotel, Bangkok, Thailand
- Wiboonpongse, A., S. Sriboonchitta, N. Therakul, K. Kanmanee and P. Prabripoo, 2009. “The Research-Development Project on Agriculture and the Community Enterprise System Based on the Sufficiency Economy Philosophy,” Report submitted to Thailand Research Fund, Multiple Cropping Center, Chiang Mai University

